

Các quan chức và các nhà hoạch định chính sách của ASEAN muốn coi EU như một tài liệu tham khảo, là sự hỗ trợ hoặc nguồn cảm hứng, chứ không phải là sự hợp đồng liên quan đến các mô hình.

Từ lâu đã xuất hiện cuộc tranh luận xung quanh câu hỏi: Liên minh châu Âu (EU) có phải là một mô hình kiêu mẫu cho các khu vực khác? Cựu Ngoại trưởng Anh David Miliband năm 2007 đã nói rằng EU còn phải là một “mô hình sức mạnh”, chứ không phải là “siêu cường”. EU sẽ chứng minh cho các quốc gia khác thấy rằng các chuẩn mực của châu Âu cũng có thể hòa hợp được với họ, mang lại các ưu đãi kinh tế, các chuẩn mực và định hình chính sách của các thị trường cạnh tranh toàn cầu bằng các ví dụ thuyết phục.

Tuy nhiên, việc coi EU như một mô hình hay việc tạo ra một hình ảnh EU như một "mô hình số một" cũng có nhiều vấn đề phải bàn cãi. Những thách thức của việc hội nhập khu vực bên ngoài châu Âu - chẳng hạn như trong trường hợp của Hiệp hội Các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) - cho thấy không nhất thiết phải bắt chước hay sao chép một mô hình. Thay vì sao chép mô hình của EU, ASEAN đã phần nào vượt những áp lực quốc tế bằng cách cải thiện nhân quyền và quản lý kinh tế nhằm củng cố sự ổn định và toàn vẹn của mình. Sự ổn định của ASEAN trong việc ra quyết định cũng như các ưu tiên và mục tiêu của khu vực này sẽ thách thức ý tưởng về một mô hình EU cho các quốc gia khu vực Đông Nam Á. Có một số bằng chứng cho thấy đối với ASEAN, mô hình EU vẫn còn là một "nguồn cảm hứng" và chủ đề thu hút là một tài liệu tham khảo.

Khi nói đến những điểm tương đồng, EU và ASEAN đều đã sử dụng hội nhập kinh tế và xây dựng cộng đồng để thúc đẩy, duy trì an ninh và phát triển kinh tế. Theo nghĩa rộng, EU được cho là một mô hình cho các quốc gia khu vực Đông Nam Á và điều này có thể đúng. Nhưng nó sẽ cần phải chứng minh mối quan hệ nhân quả giữa sự phát triển của ASEAN và ảnh hưởng của EU. Bên cạnh của hội nhập ASEAN cũng như các ưu tiên, chủ quyền và đối mặt thị trường của khu vực này đều có những hạn chế đáng kể cho bất kỳ "mô hình số một" nào của EU.

Rất khó nhận ra sự khao khát của các nhà lãnh đạo ASEAN trong việc cạnh tranh với EU, mặc dù trong những năm qua họ đều bày tỏ sự ngưỡng mộ đối với EU. Tuy nhiên, kể từ cuộc tranh cãi dân ý Brexit (Anh rời khỏi EU), sự hoài nghi về hội nhập khu vực giữa EU đã gia tăng. Trước đây, cựu Tổng thống ký ASEAN Surin Pitsuwan đã cho rằng EU là một nguồn cảm hứng, chứ không phải là một mô hình cho ASEAN. Trước đây, hòng gia Singapore Reuben Wong cũng lập luận rằng EU không thể hiện "mô hình số một" và rằng "EU tạo ra một sự quy định lực đối với ASEAN - những chủ đề thu hút là một điểm tham chiếu". Theo ông, EU có ảnh hưởng thế giới, chứ không phải là tích cực, đối với ASEAN.

Một nghiên cứu mới đây cũng chỉ ra rằng từ kinh nghiệm của EU, ASEAN chấp nhận, tiếp cận hoặc điều chỉnh một cách tích cực và sáng suốt các khía cạnh của hội nhập EU để phù hợp với bối cảnh của mình. Nói cách khác, các quan chức và các nhà hoạch định chính sách của ASEAN luôn coi EU như một tài liệu tham khảo, là sự hỗ trợ hoặc nguồn cảm hứng, chứ không phải là sự hợp tác liên quan đến các mô hình.

Thời gian gần đây, EU đã giở mào tuyên bố về mô hình gì đó; đồng thời cũng thay đổi cách tiếp cận đối với các nước trong khu vực Đông Nam Á. Mặc dù EU là một thực thể đang hình thành khu vực Đông Nam Á, nhưng ASEAN cũng có quy trình riêng để theo đuổi, và sự đồng hành của châu Âu chỉ nên là sự chấp thuận, chứ không phải là mô hình dành cho ASEAN.

ASEAN cũng có thể học hỏi từ EU, và điều này được thể hiện qua các chuyển đổi của châu Âu của Nhóm nhân vật nổi tiếng ASEAN năm 2006 và các quan chức của Ủy ban liên chính phủ ASEAN và nhân quyền (AICHR) vào các năm 2011, 2013 và 2015. ASEAN còn vượt xa EU trong việc tìm kiếm nguồn cảm hứng cho Hiến chương ASEAN, đánh giá cao Hiệp hội Hợp tác Khu vực Nam Á (SAARC) với hiện pháp hết sức ngắn gọn mà có thể là một định dạng phù hợp cho ASEAN hơn là điều ước "dài lê thê" của EU. Hơn nữa, các thực thể khác trong khu vực có thể không chia sẻ các giá trị mà EU tán thành, cũng giống như một số người coi các cấu trúc lý tưởng của EU là không thích hợp.

Một mặt khác nào đó, EU đã nỗ lực thúc đẩy kinh nghiệm của mình như một hình thức tác động bên ngoài của ASEAN. Tuy nhiên, kinh nghiệm đó có lẽ không phải là một mô hình.

Tác giả Laura-Allison Reumann là nhà nghiên cứu tại Viện Công nghệ Nam Dương, Singapore. Philomena Murray là Giáo sư tại Trường Khoa học Chính trị Xã hội và Giám đốc Cơ quan nghiên cứu và quản trị khu vực, Viện Công nghệ Melbourne. Bài viết đăng trên trang "[East Asia Forum](#)".

Nhật Linh (gt)